

TÜRKİYE'DE İŞİD'İN YABANCI YAPILANMASI

Yılbaşı gecesi Ortaköy'de İŞİD tarafından gerçekleştirilen saldırının failinin "Orta Asya" kökenli olduğunun ortaya çıkması, bu örgütün Türkiye'deki yapılanmasında yabancıların rolünün tartışılmasına neden oldu. Üstelik, operasyon derinleşip, terörist yakalandığında geniş bir şebekenin var olduğu günyüzüne çıktı. Fakat, maalesef pek çok şeyde olduğu gibi, bu konuda da hemen genellemeler yapılarak, yanlış anlaşılmalara çoğaltılıyor. Örneğin, saldırganın Tacikistan asıllı Özbek vatandaşı çıkması gözleri bir anda Orta Asya kökenli İŞİDçilere çevirdi. Oysa, aşağıdaki verilerden de görebileceğiniz gibi, Orta Asya ya da Türkistan kökenliler İŞİD'in içindeki en büyük grup değil. Üstelik, bu algı sonucunda ortaya çıkan suçlamalar, özellikle siyasi baskılar nedeniyle yıllar önce Türkiye'ye gelmiş Türkistan coğrafyası kökenliler üzerinde bir suçlama dalgası oluşturuyor. Yanlış algılar bununla da sınırlı değil. İŞİD, ülkemizde kanlı terör eylemleri yapmasına rağmen hala tam olarak çözümlenebilmiş bir örgüt değil. **En baştan altını çizelim; İŞİD'in Türkiye'de Türkler ve yabancıardan oluşan ayrı birer yapısı yok. Tersine bir içiçe geçmişlik söz konusu. Ancak, son dönemde yapılan operasyonlarda yabancıların rolü ön plana çıktığı için bu sorunun masaya yatırılması öncelikli hale geldi.**

Yöntemsel sorun, veriler ve kaynaklar

Türkiye'de İŞİD vb. örgütlerin yapısı konusunda veri ve istatistik bulmak çok güç. Yapılan değerlendirmelerin çoğu genellemelere dayanıyor. Bu genellemeler ya somut bir veriye dayanmıyor ya da bir olayı baz alarak her şeyi açıklamak için kullanılıyor. Örgütlerin Türkiye'deki yapılanmasına ilişkin devletin elinde gizli kaynaklar olabilir. Fakat bu kaynaklara ulaşma imkanı olmayan bir akademisyen için tek kaynak güvenlik güçlerinin bu örgütlere yönelik operasyonlarıdır. Haklarında çeşitli nedenlerle terör örgütü şüphesi olan bu kişilerin tamamı örgüt üyesi olmasa da yapılan operasyonlara ilişkin veriler genel resmin anlaşılmasını sağlayabilir. Bu nedenle bu örgütlere yapılan operasyonlara ilişkin resmi veriler iyi bir başlangıç noktası olabilirdi. Fakat bu verilerle ilgili bir karışıklık bulunuyor. İçişleri Bakanlığı tarafından haftalık yayınlanan ve detay içermeyen gözaltı ve tutuklu sayıları ile TSK tarafından sınır hattında yakalanan kişilere ilişkin veriler en düzenli olarak yayınlanan kaynaklar. Bunlara Kilis ve Gaziantep Valiliği başta olmak üzere bazı resmi web sitelerinden yapılan duyurular ile yaptıkları operasyonları açıklayan diğer resmi kurumlar da eklenebilir. Fakat genel olarak veriler ham halde, dağınık ve olan biteni anlamamıza yardımcı olmaktan uzak. Basında yer alan aylık veriler ise genelde tutarsız ve resmi makamların verileriyle neredeyse hiç uyuşmuyor. Bu nedenle, aşağıdaki tespitleri Türkiye'deki radikal cihatçı grupların faaliyetlerini anlamak için yürüttüğüm bir çalışma kapsamında yaklaşık 3.5 yıldır hazırladığım bir veri tabanına dayandırdım. Veri tabanı 2002 yılına kadar geri gidiyor. Ancak bu yazıda İŞİD'e odaklanıldığından 2013 sonrası veriler kullanılacaktır. Ayrıca, kullanılan verilere 2017 yılındakiler dahil değildir. Bunun nedeni, henüz operasyonların sürmesi ve bu nedenle toplanılan verilerin analizinin henüz tamamlanamamış olmasıdır. Bu veri tabanının temel kaynağı resmi açıklamalar, duyurular ve gazete haberleridir. Haberler düzenli bir biçimde listelenerek o olaylara ilişkin daha sonra yapılan açıklamaları da içerecek şekilde tanzim ediliyor. Tekrarlar ayıklanarak, yer, zaman, sayı ve operasyonların niteliği bağlamında listeleniyor.

Maalesef, veri tabanımızdaki veriler resmi açıklamalarda duyurulan sayılarla birebir örtüşmüyor. Fakat sayılar arasında bir uçurum da yok. Elbette böyle bir durumda resmi kurumların güvenilirliği dikkate alınarak resmi veriler esas alınmalıdır. Elimizdeki veri tabanı olup biteni anlamaya yönelik akademik bir çabadan öteye geçmiyor. Fakat zaman zaman

yapılan açıklamalar sırasındaki karışıklık, sonradan yapılan düzeltmelerin unutulması ve farklı devlet kurumlarının çelişen verileri dikkate alındığında temelde açık kaynağa dayalı ve elbette eksik olabilecek ancak düzenli tutulmuş bir veri tabanıyla çalışmak çok da yanıltıcı olmayabilir.

Türkiye'de IŞİD ve Kaide bağlantılı yapıların içinde bulunan yabancılar

Türkiye'de IŞİD varlığı içinde yabancılar baştan itibaren önemli bir sorundu. Ancak Türkiye'de ilk etapta “yabancılar terörist savaşçılar” sorunu sadece Türkiye üzerinden Suriye ve Irak’a gitmeye çalışan kişiler bağlamında ele alınıyordu. Yabancılar konusunda ise algılama gerçeklikten farklıydı. Özellikle batı ülkelerindeki basın sıklıkla gündeme getirmesi ve hatta Türkiye’ye sınır kontrolü konusunda baskı yapması nedeniyle IŞİD’e katılan yabancıların çoğunun Avrupalı olduğu düşüncesi yaygındı. Oysa, 2015 Aralık ayında Genelkurmay Başkanlığı’nın yıl boyunca sınır geçişi sırasında yakalanan yabancılarla ilişkin açıkladığı veriler bunun tersini kanıtlıyordu. Buna göre yıl içinde (aralık ayı ortasına kadar) sınır geçişi sırasında 913 kişi yakalanmıştı. Bu kişilerin vatandaşlıklarına göre dağılımında en üst sıralarda ise şu devletler geliyordu. Çin (324), Rusya (99), Filistin (83), Türkmenistan (63), Afganistan (57), Endonezya (44) ve Tacikistan (23). Buna karşılık Avrupa’dan gelen kişilerin sayısı bu ülkelere göre çok daha azdı. Yine aynı verilere göre Almanya, Fransa, İngiltere, Belçika ve Hollanda gibi Avrupa’da katılımın yoğun olduğu ülkelere sınırdan yakalananların sayısı toplamda 66’ydi. Ortadoğu ülkelerinden gelenler ise Filistinliler hariç tutulursa toplamda 44 görünüyordu.

Ülkenin Adı	Sınır Geçişinde Yakalanan Kişi Sayısı
Çin	324
Rusya	99
Filistin	83
Türkmenistan	63
Afganistan	57
Endonezya	44
Tacikistan	23
İngiltere	19
Almanya	19
Fransa	18
Azerbaycan	17
İsveç	14
Ukrayna	11
S. Arabistan	11
Diğer	111
Toplam	913

Not: Genelkurmay Başkanlığı’nın Aralık 2015’te yayınladığı veriler sadeleştirilerek düzenlenmiştir.

Verilerdeki tek gariplik Avrupa Asya dengesine dair değil. Sahadaki gelişmeleri takip eden bir gözlemcinin kolaylıkla söyleyebileceği gibi Tunus, Libya ve Suudi Arabistan gibi binlerce kişinin bu örgütlere katıldığı devletlerden gelip de yakalananları sayısı çok az. Bunun elbette bir nedeni var. Suriye ve Irak'a Ortadoğu ülkelerinden gidiş 2012'de başlamış, 2013 ve 2014'te çok artmıştı. Yani 2015'e gelinceye kadar önemli bir kısmı hali hazırda gerek bireysel olarak gerekse aileleriyle bu bölgeye yerleşmişti. Dolayısıyla 2015'te diğer ülkeler arasında geride kalıyorlardı. Ancak tekrar altını çizmek gerekirse bu veriler bir şeyi göstermesi açısından önemliydi: Örgütlere Asya'dan katılım Avrupa'dan katılıma göre çok daha fazlaydı.

Öte yandan radikal cihatçı gruplar arasında diğer ülke vatandaşlarının bulunmasının Türkiye'yi ilgilendiren kısmı üzerine bir veriye de 2016 sonunda İçişleri Bakanlığı yayınladı. Bu veriler yabancı terörist savaşçı sorunun geçmişe dayandığını gösteriyor. Açıklamaya göre 2011-2016 arasında IŞİDle irtibatlı olarak toplam yakalanan kişi sayısı 7015 iken (IŞİD'in 2013 Şubat'ın kurulduğu hatırlanmalı yani muhtemelen bakanlık IŞİD'den önceki grupları da aynı kapsamda değerlendiriyor) bunların 2712'si yani %38.6 sı yabancıydı. Bakanlığın 2016'ya ilişkin verilerinde ise 3359 gözaltının 1485'i yabancıydı. %44.2'ye yükselmiş görünüyor. Buradan bir şeyi daha çıkartmak mümkündür. Yabancıların yarısından çoğu son bir yılda yakalanmış. Yani, sorunun kökü geçmişe gitse de son dönemde yoğunlaşan bir yabancı sorunu bulunuyor.

Yakalanan Kişi Sayısı	Yerli	Yabancı	Toplam	Yabancı Oranı
2011-2016	4303	2712	7015	%38.6
2016	1874	1485	3359	%44.2

Not: İçişleri Bakanlığının yayınladığı verilerden düzenlenmiştir.

2 yıldır ülkemizde kanlı eylemler düzenleyen örgütün yapılanmasına ilişkin tartışmalar hala devam ediyor. Uzun süredir anlamaya çalıştığımız bu örgütün yapılanmasına ilişkin şöyle bir açıklama getirilebilir. Örgütün, Ortadoğu ülkelerinden sonra en geniş ve etkin yapılarından birisi Türkiye'ye yerleşmiş durumda. Bu yapı, merkezi bir planlama sonucunda Türklerden ve yabancıardan oluşan etkin bir şebeke biçiminde gibi görünüyor. Bu yazıda şebekenin sadece yabancıardan oluşan kısmına değinileceğinden fotoğrafın bir kısmı eksik kalabilir. Ancak Türk vatandaşlarının durumuna ilişkin daha önce başka analizler yayınlandığı için eksiklikler oradan kapatılabilir.

Merkezi planlamayla oluşan şebeke

IŞİD'in Türkiye'deki yapılanması temelde merkezden yapılan planlamayla kurulmuş bir şebekeye dayanıyor. Bu şebekenin stratejik planlama, örgütlenme ve kararları merkezden belirleniyor. IŞİD'in genel yapılanmasına bakıldığında kontrol ettiği topraklar dışındaki alanlardan biat kabul ettiği ve bu kabule bağlı olarak bazı uzak coğrafyalarda "emir"ler atadığı görülüyor. Türkiye'de ise böyle bir durum yok. Bu nedenle IŞİD'in Türkiye Emiri gibi nitelermelerin içi boş. Gelecekte örgütün yapısı değişirse bu olabilir. Ancak bugün için örgütün Rakka'daki Dış Operasyonlar birimi asıl yönlendirici.

Bu nedenle Türkiye'deki yapıyı bir şebeke olarak görmek daha doğru. Bu şebekenin temel görevleri (ağ/network) eleman temini, saldırı hazırlığı, keşif, sınır geçişi, yardım ve yataklık, hücre örgütlenmesi, silah vb. malzeme temini, propaganda mekanizması, finansal destek.

Ortaköy saldırısını gerçekleştiren teröristin sorgusundan basına sızanlar bir kez daha eylemlerin zamanlama, hedef tespiti, lojistiği, finansal altyapısı ve kullanılan araçların temini

gibi önemli aşamalarının merkezden belirlendiğini ortaya koyuyor. **Bu da bizi bir kez daha IŞİD'in Türkiye'deki yapılanmasının birbirinden tamamen habersiz ve yatay olarak örgütlenmiş hücrelerden ziyade her biri temelde merkeze bağımlı ancak iç iletişimleri "bilmesi gereken ilkesi"ne göre düzenlenmiş bir şebekeye sahip olduğu olgusuna götürüyor.**

Bu şebeke IŞİD'in Türkiye'deki en tehlikeli ve organize kesimini oluşturuyor. Şebekelerin iller bazında örgütlenmesi bulunmasına rağmen her ile dağıldığı söylenemez. Ancak şebekelerin il bazında emir liderliğinde (bu kavram yönetici bağlamında kullanılmıştır) olarak örgütlenmesi kişinin milliyetinden ziyade örgütün lider kadrosuyla ilişkisine ve örgüt içindeki geçmişine ve etkinliğine bağlı. Buradan çıkarılabilecek sonuç; yerel emirlerin oluşturduğu bir ağın kendi başlarına Rakka'daki dış operasyon merkezinin tespit ettiği bir sorumluya bağlı olduğu, onun da üstünde dış operasyon merkezinin bulunduğu bir yapı bulunduğu şeklindedir. Bu da şebekenin bir parçasının çökertilmesi halinde dahi örgütün başka yerlerde eylem yapabilmesini kolaylaştırıyor. Birşeyi tekrar edelim, **şebekeler bu sürecin ana kolaylaştırıcısı ve sürekliliğini sağlayan yapısı, hücreler ise vurucu gücü. Bu nedenle her ikisi merkezden gelen talimatla kesiliyorlar, yoksa derin bir iç içe geçmişlik yok.**

Peki bu yapı yeni mi ve içinde yabancıların oranı nedir?

Radikal cihatçı örgütler Türkiye'yi çok uzun süreden beri farklı amaçlarla örgütlenme sahası haline getirdiler. 2000lerin başından bu yana bazı El Kaide üst düzey liderlerinin üçüncü ülkelere giderken Türkiye'yi transit olarak kullandığı hallerde ya da saklanırken yakalandığı görüldü. Bunun dışında sahadan uzak tutulan ailelerin yerleştirilmesi için kullanılmasına da rastlanmıştır. El Kaide'nin en önemli sözcülerinden birisi olan Süleyman Ebu Geys 2012 sonu ya da 2013 başında Türkiye'de yakalandı. Irak El Kaide'sinin lideri Ebu Musab Zarkavi'nin en yakın adamlarının ailelerinin Irak'a geçmeden önce Türkiye'de bir süre yaşadığı biliniyor.

Gelip geçerken yakalananların yanısıra 2000li yıllarda Türkiye'de eylem yapan ve/veya yapma hazırlığında olan Luey Sakka, Atatürk Havalimanı saldırısının emrini verdiği ileri sürülen Ahmet Çatayev ya da son operasyonlarda ortaya çıkan diğer isimler Türkiye'de yabancı kökenli cihatçıların önemli pozisyonlarda bulunmasının yeni olmadığını gösteriyor.

Ancak, bu yapı sadece yabancılardan oluşmuyor. 1990lardan bu yana önce El Kaide daha sonra IŞİD liderliğiyle temasa geçmiş ve Türkiye'de faaliyet gösteren Türkler de vardı. Bu diğer bir çalışmanın konusu olduğundan detaya girmeye gerek yok. Fakat, Türkleri El Kaide tarihi içinde sadece alt seviyede savaşçı olarak görmek büyük hata olacaktır.

Yapının genel niteliğini anlamak için tekrarı göze alarak bir tespitin altı birkez daha çizilmeli: **IŞİD'in Türkiye'de sadece yabancılardan oluşan bir örgütlenmesi bulunmuyor.** Genelde Türk vatandaşı olan örgüt mensuplarıyla yabancılar arasında kesin bir ayrışma bulunmuyor. Hücre bazında tamamen yabancılardan oluşan yapılara rastlansa da bunlar arasında tutarlı bir milliyet bağı yok. Yani, **IŞİD, kendisine katmayı başardığı kişileri milliyetlerine göre sınıflandırıp, örgütlemiyor. Zaten, ulus üstü bir kimliğe ve ideolojiye sahip olan bir yapıdan bunu beklemek de doğru değil.** Yapılan operasyonlarda görünen en önemli olgulardan birisi örgütün şebekesinin farklı yabancı unsurlardan oluşabildiğidir. Nitekim, Ankara, Urfa, Adana, Diyarbakır ve Gaziantep saldırılarının asli sorumlusu olan ve liderliğini öldürülen terörist Yunus Durmaz'ın yaptığı hücrenin de yabancıları da intihar saldırıganı olarak kullandığı biliniyor. Ayrıca, bu şebekenin lojistik destek aldığı üyeler

arasında yabancılar da vardı. Bunun yanısıra 2016 yılı için Ekim'de Adana, Mart, Mayıs ve Temmuz'da İstanbul'da güvenlik güçleri tarafından eylem yapmak üzereyken çöktürülen hücrelerin bazılarında hem yabancılar hem de Türk vatandaşları vardı. Dolayısıyla, Türkler ayrı yabancılar ayrı diğer bir sınıflandırma yapılamaz. Ancak, örgütün farklı bağlara ve başta finans olmak üzere kaynaklara sahip olan hücreleri birbiriyle hiyerarşik olarak örgütlenmediğinden bazı dönemlerde çeşitli faktörlere bağlı olarak farklı hücreler daha aktif hale gelebildiği veya ön plana çıktığı söylenebilir. Fakat, Gaziantep merkezli hücrenin çökmesinden sonra yabancı militanların merkez olduğu eylemlerde artış olduğu da kabul edilmelidir.

Peki neden yabancıların sayısı artıyor? Muhtemelen bunun iki nedeni var: Birincisi her ne kadar IŞİD'in, Türkiye'de Türklerden oluşan bir ağı ve küçük bir tabanı olsa da yabancıların ağırlığı ve adanmışlığı daha keskin ve güçlü. İkincisi ise örgütün merkez şurasının bileşenleri son dönemde değişti. Örgütün ilk kurulduğu dönemdeki önde gelen isimlerinin çoğu öldürüldü veya açığa çıkmakta güçlük çekiyor. Oysa, başta dış operasyonlar birimi olmak üzere ölenlerin yerine kimlerin geldiği konusunda tartışmalar var. En azından Ebu Ömer Şişani'nin yerine Askeri birliklerin başı olarak Tacikistan asıl Gülmurat Halimov'un geldiği biliniyor. Bu durum, son dönemde Türkiye'de artan sayıda Tacik ya da Orta Asya kökenli eylemci ya da örgüt üyesi yakalanmasını da açıklayabilir.

Hayalet Savaşçılar:

Suriye ve Irak'a gitmek için Türkiye'yi güzergah olarak kullanan ancak alınan tedbirler nedeniyle bu ülkelere gidemeyen; terörist sayılacakları için geldikleri ülkelere dönemeyen ya da bir dönem Suriye ve Irak'a geçtikten sonra kaçıp Türkiye'ye dönenler. Tam sayıları bilinemese de birkaç bin kişiden bahsediyoruz. Hatırlanabileceği gibi 2014 yılında bile IŞİD'e katılan onbinlerce savaşçıdan bahsediliyordu. Bu sayıya aileler dahil değildi. Ailelerin katılımıyla bu sayının katlanması mümkün.

Türkiye'yi ilgilendirdiği kadarıyla bu örgütlere katılmak için yolda yakalananların sayısı bir gösterge olarak kabul edilebilir. Ancak yakalananların gerçekte gidenlere oranını gösteren sağlıklı bir veri yok. Bu nedenle sayılara değil eğilime odaklanmak gerekir. Peki hangi eğilimleri inceleyeceğiz? Çalışma oyunca karşımıza çıkan durumlar iki verinin bu olguyu anlamamızı kolaylaştırabileceğini gösteriyor: Sınır geçişlerindeki yakalananların Türkiye'den Suriye'ye mi yoksa tersi yönde mi hareket ettiği ve Diğer terör operasyonlarında yakalanan yabancıların sayısı 2011-2014 arasındaki veriler o dönem yaşanan geçişe potansiyeline göre çok daha düşük sayıları gösteriyor. Doğrusu, açık kaynaklarda IŞİD'in kurulduğu ve asıl "çekici" olduğu 2013 ve 2014'e ilişkin sağlıklı veriler bulunmuyor. Yani binlerce kişinin sınırı geçerek Suriye'de "yabancı terörist savaşçı" haline geldiği dönemde sınırda veya sınıra ulaşmadan yakalananların sayısı ancak birkaç yüzle ifade ediliyor. 2015 başı ise IŞİD'in gerilemeye başladığı döneme tekabül ediyor. Yani bu rakamlar örgüt güçlenip genişlerken değil, gerilemesinin ilk evresinden itibaren yaşanan süreci anlatıyor.

Yukarıda belirtildiği gibi Genelkurmay Başkanlığı'nın 2015'te yaptığı açıklamada yakalanan (sınır geçişleri kastediliyor) yabancıların sayısı 913'tü. Yıl sonuna kadar bu sayı kısmen artmıştır. Ancak, veri tabanımıza göre sınıra ulaşmadan önce güvenlik güçlerinin yaptığı operasyonlarla sınır geçişi sırasında yakalananların toplam sayısı 2015'de 1283'i buluyor. Bunlardan 1064'ü Türkiye'den Suriye gitmeye çalışırken, 219'u Suriye'den Türkiye'ye geçmeye çalışırken yakalananlar.

Peki bunlardan ne kadarı yabancı? Eldeki veriler, sınır geçişi sırasında Türkiye'den Suriye'ye geçmeye çalışanların 921'inin yabancı olduğunu gösteriyor. Aynı yıl ülke içinde IŞİD ve o dönemki adıyla Nusra'ya yönelik operasyonlarda ülke içinde yakalananların sayısı ise 954. Bunlar sınır geçişi değil terör faaliyetleri nedeniyle yapılan operasyonlarda gözaltına alınan kişileri içeriyor. 954 kişinin 732'si Türk vatandaşı iken 222'si yabancı.

2016'da ise durum önemli bir değişiklik gösteriyor. 2016'da sınırı geçmek için yakalanan kişilerin toplam sayısı 1068. Ancak bu sefer Türkiye'den Suriye'ye geçmeye çalışırken yakalananların sayısı 536, Suriye'den Türkiye'ye geçmeye çalışırken yakalananlar ise 532. Yani ibre ciddi ölçüde tersine dönmüş durumda. Üstelik, 2016'da başlayan Fırat Kalkanı Operasyonu'nun etkisi düşünülürse yılın son dört ayında geçişler neredeyse yok denecek düzeye inmiş.

2016'daki Türk ve yabancı sayılarına ilişkin veriler ise şöyle: 2016'da sınır geçişiyle doğrudan ilişkisi olmayan operasyonlarda yakalanan kişilerin toplam sayısı 1905. Yani yaklaşık artış %100. Oysa bunların içinde Türk vatandaşlarının sayısı 1235 iken yabancıların sayısı 670. Yani 1 yıl içinde sınır geçişlerini bir yana koyarsak ülke içinde terör şebekesiyle çeşitli ilişkilerde bulunduğu zannıyla gözaltına alınan yabancıların sayısı 3 katına çıkıyor.

	Sınır Geçişi			Geçiş Dışı Operasyonlar		
	TC Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam	TC Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam
2015	199	1084	1283	732	222	954
2016	193	875	1068	1235	670	1905

	Türkiye'den Suriye'ye			Suriye'den Türkiye'ye		
	TC Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam	TC Vatandaşı	Yabancı Uyruklu	Toplam
2015	143	921	1064	56	163	219
2016	100	436	536	93	439	532

Diğer bir bakış açısıyla tablodan da görülebileceği gibi 2015 yılında Türkiye'den Suriye'ye hala çok yoğun bir akış var. 2016'da durum tersine dönüyor. Buna karşılık Türkiye'de yapılan terör operasyonlarında yakalanan yabancıların oranı. 2015'te %23 olan bu oran 2016'da %35'e çıkıyor.

Özetle, sınırdaki güvenlik tedbirlerinin artırılması, istihbarat paylaşımı ve örgüt hakkında daha fazla bilgi edinilmesi nedeniyle geçişlerin zorlaşması ve Suriye'de şartların IŞİD'in aleyhine dönmesi nedeniyle sınır geçişlerinde yakalanan insan sayısında azalma olurken, örgütün Türkiye içindeki varlığına yönelik operasyonlarda artan bir yabancı varlığı gözle görülür şekilde artıyor. Bu durum, IŞİD ve diğer örgütlere katılmak üzere Suriye ve Irak'a gitmek için yola çıkan ancak ya hedefine varamadığı için ya da gittiği yerden kaçarak Türkiye'ye döndüğü için saklanan ülkemizde sıkışıp kalan çok sayıda kişi olduğunu gösteriyor. İşte iki dünya arasında sıkışıp kalan, ne yapacağı belli olmayan, zaten marjinalize olmuş, radikalleşme eğilimi çok yüksek bu kesim IŞİD için mükemmel bir kaynak havuzu. Ancak, bir hususun altı mutlaka çizilmeli: Kendi ülkelerinde gördükleri siyasi ve dini baskı nedeniyle Türkistan Coğrafyası'ndan Türkiye'ye uzun süre önce sığınmak ya da yerleşmek zorunda kalanlar arasından bu örgütlere katılım son derece düşük. Tersine bu baskının sürmesi, radikal yapılara uzak olan bu kesimin radikalleşmesine neden olabilir.

İç savaştan kaçıp Türkiye’de devşirilenler:

Ülkelerindeki kötü savaş koşullarından kaçarak Türkiye’ye sığınanların sayısı 3 milyonu aştı. Bunların arasında çok büyük bir kısmı 5 yıl içinde kademeli olarak ve farklı ölçülerde Türkiye’nin toplumsal ve siyasal yapısına uyum sağladı. Ancak, bazı yerlerde uyum sorunları olduğu açık. Ekonomik ve sosyal uyumsuzluk ile kötü yaşam şartları kendi yapılarına militan devşirmek isteyen örgütler için eşsiz bir kaynağa dönüşüyor. Özellikle büyükşehirlerin çeperlerinde ya da orta büyüklükteki şehirlerde zaman içinde kendi oluşturdukları “getto”larda farklı bir yaşam kurulan yerlerde IŞİD’in eleman toplama faaliyetleri yaptığı görülüyor. Veri tabanımıza göre 2016’da güvenlik güçlerinin yaptığı operasyonlarda gözaltına alınan yabancılar arasında ilk sırayı açık ara Suriye, ikinci sırayı Irak vatandaşları alıyor.

İçişleri Bakanlığı’nın verilerinde de benzer bir durum görülebilir. Bakanlığın resmi açıklamasına göre 2016’da IŞİD ve Nusra’ya muzahir kişiler arasında Türkiye’de yakalanan yabancılar sıralamasında Suriye 994 kişiyle ilk sırada. Onu, 328’le Rusya, 235’le Irak, 216’yla Çin izliyor. Kısacası, yakalanan 1485 yabancıların 1231’i yani %83’ü Suriye ve Irak vatandaşı. Bu rakamların sınır geçişlerini içerip içermediği bilinmiyor. Fakat, muhtemelen sınır geçişleri çıkarıldığında elimizdeki verilerle daha uyumlu sayılar ortaya çıkacaktır. Özellikle, İstanbul, Urfa, Gaziantep gibi illerde yapılan operasyonlardan elde edilen izlenim, örgütlerin bu alanları sadece saklanmak değil aynı zamanda eleman devşirmek için kullandığını da gösteriyor. Ancak bu grubun diğerleriyle karşılaştırıldığında oransal olarak daha az olduğu unutulmamalı.

Uyuyan Hücreler

Bunlar, örgütün eylem yapmak üzere gönderdiği teröristlerden oluşan ve eylem zamanı gelinceye kadar harekete geçmeyen hücreler. Çoğu, Türkiye’deki şebekenin kendileri için oluşturduğu altyapı çerçevesinde bekleyerek eylem zamanı harekete geçiyorlar. Bazıları ülkeye gönderildikten kısa bir süre sonra bazıları ise görelili olarak uzun bir süre bekleyerek harekete geçiyor. Ancak bir dönem belirtildiği gibi örgütün Türkiye’de yüzlerce uyuyan hücresi bulunduğu iddiasını kanıtlayan maddi bir temel yok, bu sadece bir tahmin. Ancak, eylem yapmak üzere harekete geçen ya da bekleyen hücrelerin sayılarının arttığı bir gerçek. Elimizdeki veriler örgütün Türkiye’de eylem yapmadan önce engellenen hücre sayısının 2015’te 13, 2016’da 27 olduğunu gösteriyor. Veri tabanımıza göre engellenen 27 eylemdeki hücrelerden 9’u Suriyeli teröristlerden, 5’i Türklerden, 4’ü Irak, 3’ü Orta Asya ve Kafkaslardan, 4’ü Türk ile yabancı karışık hücrelerden oluşurken 2’sinin bileşenleri açık kaynaklara yansımamıştır. 2015’te son anda engellenen eylem sayısı 13’tür. Bunlardan 6’sı Türk, 3 Suriyeli, 1’i İngiltere-Suriye- Lübnan, 1’i İngiliz-Pakistan ve 2’si bilinmemektedir. Rakamların da gösterdiği gibi Türkiye’de eylem yapmayı planlayan hücrelerde yabancıların oranı açıkça artıyor. Fakat, bu artışın sonucunda açıkça görülüyor ki; Türkiye’de eylem yapmaya çalışan IŞİD hücreleri içinde ilk sırayı Suriyeliler alıyor. Onu Türk vatandaşları, Iraklılar ve sonra da Orta Asya ve Kafkasya’dan gelenler takip ediyor.

Saldırı için gelenler

İçlerindeki en küçük grubu bu oluşturuyor. Ama kritik zamanlarda ön plana çıkıyorlar. Terör eylemleri için Türkiye’ye saldırıdan kısa bir süre önce getirilenlerin sayısı artıyor. Bunun temel nedeni, güvenlik güçlerinin örgüt konusunda tecrübe kazanması ve yapıyı daha iyi analiz etmeleri. Bu nedenle içeride uzun süre tutarak, uyuyan bir hücre oluşturup risk almak

yerine eylemden bir süre önce saldırganları getirmek, daha az riskli. Elbette, sınır geçişlerinin büyük ölçüde kontrol altına alınması bu yaklaşımı zorlaştırıyor. Ancak, geçişler tamamen durdurulabilmiş değil, Fırat Kalkanı nedeniyle Kilis ve Gaziantep sınırı daha güvenli olsa da Suriye'den Türkiye'ye geçmek başta Hatay'dan olmak üzere hala imkansız değil. Sınırın öte tarafında çeşitli örgütlerin kontrolü altında olan bölgelerde kaçakçılar faaliyet göstermeye devam ediyorlar. Bu nedenle, eylem için adam göndermek hala mümkün. Ancak bunun da ötesinde eylemciler Türkiye'ye başka yollarla da üçüncü ülkeler üzerinden gelebiliyorlar. Bu örgütün sadece Türkiye'deki değil diğer ülkelerdeki örgütlenmesiyle ilişkili bir durum. Bu nedenle örgütün Türkiye'de yabancı eylemci kullanma eğiliminde artış bulunuyor.

Tespitlerden çıkarılabilecek sonuçlar

1. Ortaköy saldırısı IŞİD'in Türkiye'de ilk kez yabancı bir militan kullanarak gerçekleştirdiği bir saldırı değil. Örgütün ilk saldırısından itibaren yabancı militanları kullandığı görülüyor. Örgütün Türkiye'deki ilk planlı eylemi olan 6 Ocak 2015'te İstanbul'da meydana gelen saldırıyı bir Rusya vatandaşı gerçekleştirmişti. Bundan sonra Ankara, Sultanahmet ve Atatürk Havaalanı saldırılarında yabancı militanlar yer aldı. Ankara ve Sultanahmet saldırıları Suriye vatandaşları ve Havaalanı saldırısı ise Rusya, Özbekistan ve Kırgızistan vatandaşları tarafından gerçekleştirildi. Yani, IŞİD'in Türkiye'deki bombalı ya da silahlı saldırılarının yarısını neredeyse diğer ülke vatandaşları gerçekleştirdi. Muhtemelen bu eğilim yukarıda açıklanan faktörler doğrultusunda devam edebilir.

2. IŞİD'in Türkiye'de sadece yabancılardan oluşan bir örgütlenmesi bulunmuyor. Genelde Türk vatandaşı olan örgüt mensuplarıyla yabancılar arasında kesin bir ayrışma bulunmuyor. Hücre bazında tamamen yabancılardan oluşan yapılara rastlansa da bunlar arasında tutarlı bir milliyet bağı yok. IŞİD'in Türkiye'deki yabancı yapılanmasını hücreler şeklinde değil, finans, eleman kazandırma, lojistik destek sağlama ve terör eylemi gerçekleştirme bağlamlarında bir şebeke olarak algılamak gerekir. Fakat, Gaziantep merkezli hücrenin çökmesinden sonra yabancı militanların merkez olduğu eylemlerde artış olduğu da kabul edilmelidir.

3. Önce El Kaide sonra IŞİD'in Türkiye'deki şebekesinde yabancılar hep vardı. Üstelik, kritik roller de oynadılar. Bu nedenle, radikal cihatçı hareketlerin Türkiye'deki yapılanmasında yabancıların bulunması yeni bir olgu değil.

4. IŞİD'in Türkiye'deki en aktif ve tehlikeli hücreleri Türkistan Coğrafyası kökenli değil. Operasyonlar ve istatistikler bunu doğrulamıyor. Yabancılar arasında organizasyon, eleman temini, finansal destek sağlama, hücre teşkili ve lojistik desteği gibi konularda Suriyelilerin ve Iraklıların çok daha aktif olduğu söylenebilir. En azından şu ana kadar açığa çıkarılan yapılara bakıldığında ortaya çıkan resim budur.

5. Güvenlik güçlerinin örgütün Türkiye'deki yapılanmasına ilişkin bilgi ve tecrübesini artırdıkça örgüt yeni arayışlar içerisine giriyor. Bu yeni arayışlar en az bilinen yapılar üzerinden hareket etmesine neden oluyor. Reina saldırısından sonra örgütün yabancı üyeleri ve bunları şebekeleri konusunda daha fazla bilgi sağlanabilmiş olmasına rağmen hala açıklar bulunuyor olması ihtimali yüksektir. Bu nedenle sonraki saldırılarda da yabancı teröristler kullanması ve bunların ortaya çıkmamış ağları üzerinden hareket etmesi şaşırtıcı olmayacaktır.

6. Örgüt, Türkiye'deki yapısını tek bir amaca hizmet etmek için kullanmıyor. Yukarıda belirtildiği gibi bu örgütlerin Türkiye'deki varlığı ve yapılanması uzun bir süreden beri devam

ediyor. IŞİD, bu yapının üstüne ekler yaparak ilerledi. Karşımızdaki sıfırdan kurulmuş bir yapı değil.

7. Örgüt, Türkiye’de eylem yapmayı öncelik listesinin üst sıralarında tutuyor. Özellikle Fırat Kalkanı Operasyonu çerçevesinde almış olduğu darbeler nedeniyle saldırılarını artırmaya çalışıyor. Üstelik Türkiye’deki hassas siyasi ve toplumsal atmosferi de dikkate alarak bu terör kampanyasından sonuç alabileceğini umuyor. Bu nedenle saldırılarını sürdürecektir.

8. Her ne kadar IŞİD’in içinde yabancıların sayısının arttığı görülse de bu ve benzeri örgütlerin eylemlerinden Türkistan Coğrafyası’ndan, Irak’tan veya Suriye’den gelenleri sorumlu tutmak, genelleyici değerlendirmelerde bulunmak doğru değildir. Bunlar, yüzbinlerce kişinin arasına sızmış ya da yerleşmiş küçük bir azınlıktır. Hatta, IŞİD, bu yabancıları kullanarak oluşacak tepki sonucunda ortaya çıkabilecek dışlamaları ve kötü uygulamaları kendisi için bir fırsat kapısı olarak görüyor ve böylece daha fazla adam devşirebileceğini düşünüyor olabilir. Bu nedenle Türkiye’de farklı nedenlerle bulunan bu yabancıları olağan şüpheli olarak görmek yapılabilecek en yanlış davranıştır.